

خبرنامه

نایب رئیس انجمن جامعه‌شناسی آموزش و پرورش ایران:

جامعه‌شناسی مسائل مدرسه از دغدغه‌های مهم ماست

یادی مختصر و مفید از استاد غلام حسین صدیقی

آموزش و پرورش و توسعه

گزارش تصویری عملکرد انجمن سه ماهه‌ی اخیر

نگاهی به بسترهای اجتماعی و سیاسی آموزش و پرورش

گزارش کارگاه‌های آموزشی کتاب علوم اجتماعی چهارم انسانی

علم و آموزش در خدمت صلح و همزیستی

بخشی از سخنرانی دکتر سید ضیاء هاشمی، رئیس انجمن جامعه شناسی آموزش و پرورش ایران در همایش «نقش آموزش در صلح و توسعه پایدار» با تأکید بر کشورهای در حال توسعه به مناسبت هفته ترویج علم

علم نافع در تعامل با اجزای جامعه و در بستر واقعی اجتماع تولید می‌شود. دانشگاه و مراکز علمی نیز در ارتباط با صنعت، فرهنگ، سنت و جامعه می‌توانند دست به تولید محصولات علمی بزنند.

پس علم محصول گفتگوی کانونهای علمی با اجزای جامعه است و دانشگاه کانون این گفتگو است.

همین گفتگو می‌تواند علم را در خدمت جامعه و تعامل سازنده اجزای جامعه قرار دهد. از سوی دیگر صلح و همزیستی هم بدون گفتگو و ارتباط منطقی میان اقشار و اجزای اجتماع تحقق نمی‌یابد. بنابر این وجه مشترک علم و صلح، سرشت گفتگویی آنهاست و بدون گفتگو و تعامل مستمر نهادهای علمی با جامعه، نه علم رشد می‌کند و نه صلح و همزیستی تحقق می‌یابد.

به عبارت دیگر شرط شکل‌گیری علم نافع و همچنین عامل تحقق صلح و همزیستی پیوند و تعامل سازنده اجزای جامعه با یکدیگر است. پس علم و کانون‌های علمی از طریق گفتگو هم به بالندگی می‌رسند و هم به صلح و همزیستی و شکل‌گیری مطلوب مدد می‌رسانند.

دعوت به همکاری

IASE-NGO.IR

بدینوسیله از اساتید، دانشجویان و معلمان علاقمند به فعالیت در حوزه جامعه‌شناسی آموزش و پرورش دعوت به همکاری می‌شود.

آدرس: خیابان کریمخان - ابتدای آبان شمالی
ساختمان مرکزی دانشگاه علامه طباطبائی طبقه دوم - اتاق ۲،۷

روزهای زوج از ساعت ۱۰ الی ۱۴

علاقه‌مندان می‌توانند با مراجعه به سایت انجمن نیز نسبت به ثبت نام اقدام نمایند.

سرمقاله ۳ / کارگاه؛ گزارش کارگاه‌های آموزشی مربوط به کتاب علوم اجتماعی چهارم انسانی ۴ / گفت‌وگو؛ گفت‌وگو با دکتر «محمد رضایی» ۶ / نشست علنی؛ آموزش و پرورش و توسعه ۷ / یادنامه؛ یادای مختصر و مفید از استاد غلام حسین صدیقی ۸ / نیم‌نگاه؛ نگاهی به بسترهای اجتماعی و سیاسی آموزش و پرورش در ایران معاصر ۱۰ / گزارش تصویری؛ گزارش تصویری عملکرد انجمن سه ماهه‌ی اخیر ۱۲

خبرنامه انجمن جامعه‌شناسی آموزش و پرورش ایران
شماره ۱۶۵ - دی‌ماه ۱۳۹۳

صاحب امتیاز:

انجمن جامعه‌شناسی آموزش و پرورش

مدیرمسئول:

دکتر علیرضا شریفی یزدی

سردبیر:

احمداحمدی نژاد

مدیر داخلی:

لیلا پیکانی

طراح:

امیر غفاریگی Karen-co.net

پایگاه اینترنتی: IASE-NGO.IR

گزارشی کارگاه های آموزشی مربوط به کتاب علوم اجتماعی چهارم انسانی

کمیته ی تخصصی دبیران علوم اجتماعی شهر تهران از انجمن جامعه شناسی آموزش و پرورش ایران ، با هدف «کیفیت بخشی به امر آموزش در کلاس درس» ، اقدام به برگزاری ۴ کارگاه آموزشی با عنوان «نقد و بررسی کتاب علوم اجتماعی (جامعه شناسی نظام جهانی) سال چهارم انسانی» نمود . این کارگاه ها در روزهای پنج شنبه از ساعت ۱۲-۹ و در تاریخ های ۱ ، ۸ ، ۱۵ و ۲۲ آبان ۱۳۹۳ در محل فرهنگسرای فناوری اطلاعات با همکاری انجمن و انتشارات گل واژه و تدریس سرکار خانم حبیبه صالح نژاد دبیر آموزش و پرورش و کارشناس ارشد جامعه شناسی به اجرا درآمد .

مهم ترین دلیل تشکیل این نشست ها ، اعلام نیاز دبیران علوم اجتماعی نسبت به بهره مندی از آموزش های تکمیلی در رفع ابهامات و پیچیدگی هایی است که کتاب فوق برای مخاطبین ایجاد کرده است .

از جمله انتقاداتی که معلمان و دانش آموزان در مورد این کتاب مطرح می کنند نگاه های یک سوپیه ای است که مؤلف در تحلیل های خود از فرهنگ و تمدن های جهانی ارائه می کند و به

صورت منصفانه مباحث طرح نشده اند و اتفاقاً هدف کتاب را که همان قیاس تطبیقی دقیق و صحیح از فرهنگ ها و تمدن های بشری است خدشه دار می سازد . برخی از این موارد را می توان در تحلیل و ارزیابی فرهنگ اسلام و غرب مورد بررسی قرار داد .

همه می دانیم تمدن متجدد غرب برای رسیدن به منافع خود ، سهم بزرگی در ایجاد فجایع جهانی داشته ، کشتارهای بسیاری را در طول تاریخ انجام داده اسف بارترین جنگ های بشری را رهبری کرده ، تمدن های بسیاری را تخریب کرده ، محیط زیست را آلوده نموده ، نگاه های تک قطبی را بر جهان حاکم ساخته و آقایی خود را بر همگان تحمیل می کندو... اینها همه از محدودیت های غیر قابل انکاری است که غرب بر بشریت روا داشته و می داردکه جای بسی تأسف است!اما در کنار همه ی این معایب که البته برخاسته از تفکر ویرانگر و خودخواهانه حکومت های کلان غربی است ، به تعبیر آقای پارسا نیا (مولف کتاب) – فرصت ها و محدودیت ها را توامان باید دید و بررسی کرد – باید به فرصت هایی که زاینده ی چنین فرهنگ هایی است نیز اشاره کرد . این

بلکه آنچه مورد سوال است وضعیت کشورهای اسلامی امروزی است که نتوانسته اند به درستی دانش اسلامی را در خود نهادینه سازند. در ۴ کارگاهی که در مورد کتاب مورد نظر برگزار شد ضمن تدریس مطالب و توجه به برجسته نمودن ابعاد مثبت (طرح مباحث نظری و مفهومی ی نقادی در مخاطب و...)چالش های موجود در آن نیز مورد بررسی قرار گرفت . لازم به ذکر است برخی از این چالش ها توسط دبیرانی مطرح می شد که مشغول تدریس کتاب هستند و مواجهات ملموس خود را از کلاس درس بیان می داشتند . در این کارگاه ها ، بنیان های نظری کتاب و بخش هایی که درجه ی دشواری بیشتری داشت مفصلا

ریحانه افضلیان

با فرا رسیدن فصل امتحانات ، استرس بر ذهن و جان دانشجویان و دانش آموزان سنگینی می کند؛ هر چند فصل امتحانات زمان گذراندن یک تجربه آرامش بخش نیست ، اما با این حال نه تنها می توانید از تبعات و اثرات منفی آن بکاهید، بلکه حتی می توانید از استرس برای کسب نتایج بهتر کمک بگیرید.

هر چند شاید کمی عجیب به نظر برسد، اما به خاطر داشته باشید که استرس همیشه چیز بدی نیست.

در واقع یک میزان حداکثری مطلوب استرس وجود دارد که هر چه به این سطح از استرس نزدیکتر شوید، عملکرد شما بهتر می شود. استرس بیش از حد در فصل امتحانات دقیقاً مانند هر عامل دیگری که مانع تمرکز بر پرسشها می شود عمل می کند و باعث می شود مطالبی را که یاد گرفته اید فراموش کنید. این روند می تواند از طریق سر درد، حالت تهوع ، تب و لرز یا گرفتگی عضلات اتفاق بیفتد که در هر حال نتیجه ای جز عملکرد ضعیف و نمرات پایین در پی نخواهد داشت.

پرسش اساسی این است که چگونه می توان استرس را به شکلی مدیریت کرد که با حداکثر میزان مطلوب آن نتایج بهتری به دست آورد؟

با برنامه ریزی قبلی مطالعه کنید...

بیشتر آنان می دانند که خواندن و حفظکردن مطالب در شب پیش از امتحان ، هیچ گاه مانند مطالعه برنامه ریزی شده در طول ماههای گذشته ثمربخش نیست ؛ اما با دانستن این موضوع ، بیشتر دانشجویان به انجام این کار مبادرت می کنند. از همین الان به مواد درسی که باید برای امتحان بخوانید فکر کنید و به برنامه ای که طبق ، آن دست کم چند هفته زودتر از امتحان به مطالعه

مورد بحث قرار گرفت . و مدرس تلاش نمود تا به چالش ها ، پرسش ها و مشکلات موجود دبیران تا حد امکان بپردازد . برخی از مطالب بررسی شده توسط ایشان عبارتند از : جایگاه اسلام و اثرات آن در جهان از گذشته تا امروز ، محاسن و معایب فرهنگ غرب ، آشنایی با تئوری ها و نظریه های سکولاریسم ، اومانیسم ، روشنگری خاص ، پساسکولاریسم ، پسامدرنیسم ، عقلانیت حاکم در اسلام و غرب ، رشد مرجعیت علمی اسلام و غرب ، غلبه ی غرب بر عرصه ی اقتصاد جهانی ، مقایسه ی دوره های پیشرفت و رکود جهان اسلام و غرب ، بررسی ریشه های تاریخ قرون وسطی و رنسانس ، چگونگی شکل گیری پروتستانیزم و کالوینیسم و تاثیرات آنها در جوامع غربی ، زمینه

راههای کاهش استرس در فصل امتحانات

تحرک داشته باشید...

با نزدیک تر شدن روز امتحان ، حبس کردن خود در اتاق یا تکان نخوردن از کتابخانه برای ساعات طولانی روش آسانی برای مطالعه است ؛ اما وقتی ما برای ساعات طولانی هیچ تحرکی نداریم مغز ما نیز دچار رخوت و سکون می شود. اگر می خواهید تمام آن چیزی را که می خوانید به یاد بسپارید، حتما ورزش حتی به اندازه بسیار کم ، مانند قدم زدن به مدت چند دقیقه را فراموش نکنید. چنانچه در طول مطالعه علایم استرس را در وجودتان حس کردید، بکوشید تمرین های ورزشی سنگین تری را انجام دهید تا انرژی های منفی به این ترتیب دفع شوند.

تمرین های آرامش بخش را فراموش نکنید...

روشهای آرامش بخش (ریلکسیشن) متفاوتی وجود دارند که می توانید با توجه به شرایط و علایق خود از آنها کمک بگیرید. مدیتیشن ، گوش دادن به موسیقی ملایم ، یوگا، تائی چی ، حمام آب داغ یا آب سرد، یادداشت و خاطره نویسی و قدم زدن در پارک یا محیطهای باز و سبز طبیعت از جمله روشهایی هستند که می توانند استفاده شوند.

شروع آرامش با نفس کشیدن...

هم پیش از امتحان و هم در طول امتحان ، اکسیژن یار و یاور شمامست. نفس عمیق کشیدن روش آرامش بخشی است که می توانید پیش از امتحان و همچنین در طول جلسه به طور مداوم از آن استفاده کنید. وقتی تحت فشار هستید، به صورت طبیعی تنفس شما سریع تر و در نتیجه سطحی تر می شود. اجازه ندهید چنین اتفاقی بیفتد. بکوشید نفسهایتان آرام تر و عمیق تر شود. با این کار شاهد پایان فشار و شروع آرامشی در وجود خود خواهید بود و ذهنتان با انجام این کار شفاف و آرام تر خواهد شد.

نایب رییس انجمن جامعه شناسی آموزشی و پرورشی ایران: جامعه‌شناسی مسائل مدرسه از دغدغه‌های مهم ماست

مدرسه‌ای فکر کردیم اما هدف این انجمن تبدیل این موضوع به امری فراگیر در گستره‌ای وسیع‌تر است. مبالغه نیست اگر با تأسی از پیر بوردیو جامعه‌شناس شهیر فرانسوی همه جامعه‌شناسی را جامعه‌شناسی آموزش و پرورش بدانیم. اگر خوب دقت کنیم، همه امور جامعه به آموزش و پرورش تحویل می‌شود. از همین رو، بررسی، شناسایی، مسئله‌مند کردن امور مهم در آموزش و پرورش بخشی از مهم‌ترین اهداف انجمن است. افزون بر این، خود مسئله معلمان و آموزش مدرسه‌ای هم همیشه برای انجمن مهم است. لذا، یکی از دغدغه‌های مهم ما در انجمن، جامعه‌شناسی مسائل مدرسه و مسائل آموزش و پرورش مدرسه‌ای است که معلمان، دانش‌آموزان و اولیای مدرسه و دیگر مولفه‌های مدرسه را دربر می‌گیرد.

ارتباط شما با سایر انجمن های مرتبط همانند انجمن جامعه شناسی ایران چگونه است؟

چنان‌چه گفته شد، ایجاد تعامل گسترده با دیگر مراکز و پژوهشکده‌ها و انجمن‌ها در مرکز راهبردهای انجمنی این انجمن قرار دارد. از همین رو، تلاش شد تا فعالیت‌های مشترکی با دیگر انجمن‌ها برقرار شود. آخرین این فعالیت‌ها تعریف پنلی با عنوان «نگاهی تازه به تحقیقات آموزش و پرورش» در سومین همایش ملی «پژوهش‌های اجتماعی و فرهنگی در جامعه ایران» بود که به همت انجمن جامعه‌شناسی ایران و دیگر انجمن‌ها برگزار شد. این همایش در ۲۶ و ۲۷ آذرماه امسال برگزار شد و برای اولین بار در این همایش که هر دو سال یک بار برگزار می‌شود پنلی مخصوص برای تحقیقات آموزش و پرورش تعریف شد.

آیا برنامه ای برای توسعه شاخه های استانی دارید؟
قطعا یکی از فعالیت های مهم هر انجمن توسعه

شاخه های استانی است که انجمن جامعه شناسی آموزش وپرورش هم اینگونه است. اشاره داریم به گفتگوی دکتر «برزومروت» عضو هیات مدیره در خصوص افتتاح دفتر در شهرستان سقز و صحبت با آقایان خالد شیخی و آزاد آرمی در استان کردستان در شهرسقز. همچنین اعلام آمادگی بیش از ۱۰نفر به منظور عضویت در هیئت مدیره و فعال نمودن دفتر انجمن در این شهرستان. البته مراتب فعالیت ها جهت تصمیم گیری نهایی به اطلاع هیئت مدیره می رسد.

چه کم و کاستی های حس می کنید وجود دارند که باید برطرف شوند؟

مشکل اصلی انجمن تامین مالی آن است. نهادهایی که انجمن می‌تواند در نسبت با آنها فعالیت کند عمدتا نهادهای و مراکز وابسته به آموزش وو پرورش‌اند. این نهادهای خود همیشه با تامین بودجه مواجه‌اند. لذا، انجمن جامعه‌شناسی آموزش و پرورش هم به تبع این مشکلات با مسائل جدی مواجه است. تامین مکانی مناسب برای فعالیت‌های انجمن عملا توان زیادی از انجمن را به خود مشغول داشته که شوربختانه هنوز هم حل نشده است.

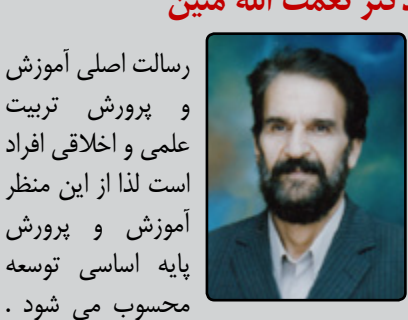
هم اکنون چه تعداد عضو انجمن هستند و ایا برنامه ای برای افزایش اعضا وجود دارد؟

۲۴۱ نفر بصورت پیوسته ۲۱۷ نفر وابسته و۴۳ نفر دانشجو. خوشبختانه در دوسال گذشته تعداد اعضا دوبرابر شده و امید می‌رود که بر همین منوال افزایش یابد.

تعامل انجمن، با دانشگاه ها چگونه است و چه برنامه ای برای بسط و گسترش آن دارید؟

انجمن‌ها زمانی موفق خواهند بود که بتوانند حلقه واسط میان دانشگاه‌ها از یک‌سو و نهادهای اداری و اجرایی از سوی دیگر باشند. برای انجمنی مانند انجمن جامعه‌شناسی آموزش و پرورش، این میانجی-گری میان دانشگاه‌ها از یک‌سو و نهادهای آموزشی از آموزش مدرسه‌ای تا نهادهایی مانند شهرداری است که نهادی موثر در شهروندسازی است.

متأسفانه انجمن، مکانی شایسته در دانشگاه‌ها ندارد. هر چند برخی انجمن‌ها از این حضور مبارک برخوردارند اما ما هنوز نتوانستیم مکانی در دانشگاهی پیدا کنیم. خود این هم‌حضور، نقشی مهم در تقویت انجمن و فعالیت‌های آن دارد. صحبت‌هایی هم در این زمینه با چند دانشگاه صورت گرفته است. لذا، امیدواریم این مهم هر چه زودتر اتفاق بیافتد.

آموزش که بستر ساز توسعه باشد باید بر پایه ی بینش علمی ، تفکر انتقادی ، مهارت های اساسی زندگی و ... را به سطح تک تک اعضای جامعه برساند .

نظام آموزشی از سایر پدیده ها و نظام های اقتصادی ، اجتماعی ، فرهنگی و سیاسی تاثیر می پذیرند . از سوی دیگر موجد تحول علمی و فناوری است و بر کلیه ی پدیده های اجتماعی اثرگذار است . چنین رابطه دو سویه ای نیازمند برخورد علمی با فرایند آموزش و پرورش است. آموزش و پرورش فرایندی است پیچیده و هدف دار در راستای تحقق آرمان های ارزشمند جامعه ، رشد و پرورش علمی ، اجتماعی ، شناختی و جسمی و نیز انتقال میراث فرهنگی و شکوفایی استعدادهای کودکان ، نوجوانان و جوانان . آموزش و پرورش زمینه ساز تربیت نیروی انسانی برای بخش های مختلف اقتصادی ، اجتماعی و فرهنگی کشور است .

تحقق اهداف آموزش و پرورش ، تربیت انسان آگاه ، منتقد ، همگام با تحولات روزافزون جهانی ، همگی مستلزم داشتن برنامه مناسب ، اجرای برنامه ، ارزشیابی و پژوهش محوری و پژوهش انگیزی است و به همین دلیل است که به منظور توسعه همه جانبه کشور در ابعاد اقتصادی ، فرهنگی و اجتماعی در قالب برنامه های ۳ ساله توسعه ی کشور، برنامه توسعه آموزش و پرورش نیز تدوین و اجرا می شود . «آرنولد آندرسن» اعتقاد دارد که توسعه فقط از طریق ارتقاء سطح فرهنگ تحقق پذیر است .

زیرا :
– برای پیشرفت های فنی و اقتصادی باید قبلاً آموزش و پرورش را گسترش داد .
– ملت بی سواد قادر به برقراری ارتباط با یکدیگر نیستند و تاثیرشان در امور عمومی اندک است .
– متعهد شدن حکومت در فعالیت ها به کار ماموران دولتی با سواد بستگی دارد .

– آموزش و پرورش علاوه بر آموختن مهارت

های فنی و حرفه ای و علوم مختلف ، الگوهای تازه ی رفتاری ایجاد می کند .

تربیت انسان ،

رسالت دشوار آموزش و پرورش

انسان و تربیت وی به عنوان ماموریت اصلی آموزش و پرورش در فرایند توسعه در بالاترین سطح توجه قرار دارد . نهایتا توسعه با هر فرایند و ساز و کاری باید در خدمت انسانی باشد که در جامعه زندگی می کند .

وظایف آموزش و پرورش را برای تحقق اهداف و ماموریت های محوله دربرگیرنده ی چهار گستره ی کلی در ابعاد ذهنی ، ابعاد شخصیتی ، ابعاد اجتماعی و ابعاد تولیدی می داند . این وظایف تاثیرگذاری و پوشش سازمان های آموزشی را بر دامنه ی گسترده از محدوده ی زندگی آدمیان در دنیای کنونی به خوبی روشن می سازد .

پیچیدگی آموزش و پرورش ، فراگیری و تاثیر گذاری آن آموزش و پرورش را یکی از دشوارترین یا در حقیقت دشوارترین صناعت بشری دانسته اند. از آن جا که انسان موضوع تعلیم و تربیت است رشد همه جانبه و جامع الاطراف انسان ها در ابعاد مختلف یا به عبارت دیگر خلق و ساختن دوباره ی او پس از خلقت نخستین ، دستور کار اصلی تعلیم و تربیت است .

در حال حاضر آموزش و پرورش فراگیرترین سازمان های اجتماعی در جهان به شمار می رود این سازمان بخش عمده ای از جمعیت کشور را به عنوان دانش آموزان و معلمان تحت پوشش خود قرار می دهد . بر این تعداد اولیاء دانش آموزان ونیروهای سایر دستگاه ها ی مرتبط را نیز باید بیافزاییم .

آموزش و پرورش کارآمد چیست و چگونه بر فرایند توسعه اثرگذار است ؟
اگر خواسته شود پاسخی کوتاه به این پرسش ارایه گردد باید به کارکردهای عمده ی نظام آموزش

آموزشی و پرورشی و توسعه ادامه نشست علمی تخصصی توسعه و آموزش و پرورش

و پرورش اشاره شود . به نظر می رسد نظام آموزش و پرورش دو دسته کارکرد اساسی را دارا است :

– مهارت آموزی و انتقال و تولید دانش
– ایجاد و انتقال هنجارها و ارزش های پیش نیاز توسعه و تمبیه نظام شخصیتی متناسب با آن .
دسته ی نخست از کارکردهای فوق معطوف به آموزش مهارت ها و تخصص های مختلف به افراد جامعه و انتقال میراث دانشی و علمی بشر است . این میراث باید از نسلی به نسل دیگر منتقل شده و با انباشت آن زمینه های زایندگی و تولید بیشتر دانش را فراهم سازد .

«هارپسون» ضمن برشمردن نقش برجسته ی منابع انسانی در قیاس با منابع مادی در فرایند توسعه می گوید : واضح است کشوری که نتواند مهارت ها و دانش مردمش را رشد دهد و از آن در اقتصاد ملی به نحو موثری بهره برداری کند قادر نیست هیچ چیز دیگری را توسعه بخشد. دسته ی دوم از کارکردهای نظام آموزشی معطوف به تمبیه و ایجاد نظام شخصیتی متناسب با توسعه است که در آن ارزش ها ، هنجارها ، انگاره های ذهنی و ساختارهای شناختی پیش نیاز توسعه ی آموزش و پرورش در افراد جامعه به وجود خواهد آمد .

پس آموزش و پرورش رسمی نه تنها می کوشد که افراد را از دانش و مهارت بهره مند سازد و به آنان این توانایی را بدهد که هم چون عامل تحول اقتصادی در جامعه ی خود عمل کنند بلکه در عین حال ارزشها و اندیشه ها ، تفکرات و خواسته هایی به وجود می آورند که ممکن است بیشترین منافع را برای توسعه ی کشور داشته باشد .

از دیگر ارزش هایی که صاحب نظران به آن ها اشاره داشته و معتقد هستند در آموزش و پرورش ایجاد می شود ، مشارکت پذیری است . ارزش های دیگر پیش نیار توسعه چون عقلانیت ، کارایی ، اخلاق خدمت به مردم ، توزیع قدرت ، خوداتکایی و استقلال ، ریسک پذیری ، مسئولیت پذیری ، عدم تقدیرگرایی ، جدیت و تلاش ، تکتگرایی فرهنگی با تاکید بر تقویت هویت ملی ، آموزش شهروندی ، برابری فرصت ها ی تحصیلی ، پوشش تحصیلی ، پژوهش مداری و آموزش انتقادی می تواند با کمک آموزش و پرورش در جامعه فراهم آید و با تحقق آن ها امکان نیل به جامعه ی توسعه یافته افزایش پیدا کند .

خیابان بهارستان و درب شمالی آن بطرف خیابان

علاایی باز میشدند. رفتار استاد در بدو ورود خود به این موسسه علمی حاوی سه عمل مشخص بود و بنظرم رسید که تحلیل آن یاد این شخصیت پند آموز را زنده خواهد کرد و خواهد توانست برای ما حاوی پیام ها و درس هایی باشد.

عمل نخست پیاده شدن از اتومبیل در بیرون از محوطه دانشگاهی بود، عمل دوم بر گرفتن کلاه از سر بود،

– احترام به اهالی علم، به استادان و دانشجویان و نیز به خدمه اینان اعم از کارمندان ونگهبانان و باغبانان و فراشان...

این احترام نوع سوم در سکوتی که به هنگام عبور ایشان بر قرار می شد و در توجهی که به گام های مصمم و دست به سینه بردن ها در پاسخ به سلام ها معطوف می شد، هویدا بود.

در همین رفتار سه درس گوناگون هم می شد گرفت:

درس اول تغییر در رفتار در شرایط تغییر در فضا: تغییر هنگامی که در حرکت (راه رفتن)، در پوشش (کلاه) و در منش (طمأنینت) رخ می دهد تغییری بسیار با معناست. رفتار در خانه، خیابان، کلاس درس، پست مدیریت و ریاست و وزارت متفاوت می شود. ورود به فضای علمی رفتار خاص خود را می طلبد.

درس دوم تواضع و فروتنی درعین قدرت و بالندگی یعنی فخر نا فروشی. این درس را من پنجاه سال پیش در دفتر کارشان از ایشان گرفتم. حجت اله مرد کوتاه قامت و فربه ای بود که به نگهبانی موسسه اشتغال داشت و به مسئولیت پذیری وسختگیری اشتهار. روزی نامه ای سفارشی به نام استاد را به دفتر وی آورد تا تقدیم کند. استاد به محض ورود او به علامت احترام از جای خود بر خاستند و او را مورد تفقد قرار دادند. . درس سوم ادب و نزاکت وظرافت و لطافت و ملایمت در سخن و در روش و در منش. ادب معادل واژه politesse در زبان فرانسویست. مصدر این اسم polir به معنای صیقل دادن و تراشیدن است، همانگونه که نزاکت مشتق از نازکی است. استاد هم صیقل یافته و تراشیده بود همچون سنگ های گرانبها و هم نازنین و نازک طبع.

این شعر را از صائب به عاریت گرفته ام و از لغت نامه دهخدا بیرون کشیده ام:

از نزاکت رنگ گر بر چهره ی گل بشکفد خار از بی طاقتی در چشم بلبل بشکند خوب ! حال با این اوصاف، چنانچه من به شما عزیزان حاضر در این مجلس بگویم ما استادانی همچون جلال آل احمد، امیر حسین آریان پور، حسین ادیبی، مصطفی ازکیا، فریدون اسکویی، نادر افشار نادری، مهدی امانی، کاظم ایزدی، جمشید بهنام، سهراب بیدار مغز، غلام عباس توسلی، فیروز توفیق، مهدی ثریا، شاپور راسخ، جلال الدین رفیع فر، علی محمد کاردان، حسین مشهور، محمد میرزایی، احسان نراقی، اسعد نظامی، عبدالحسین نیک گهر، منصور وثوقی، و بسیاری دیگر که در جلسات مختلف مانند شاگردانی در حضور استاد صدیقی به عنوان مدیر گروهمان یا رئیس موسسه مان و یا موسس

انجمنمان، نمی گویم دست به سینه بلکه دست بر زانو می نشستیم، آیا باور خواهید کرد؟ اقتدار شخصیتی اقتدار علمی را بالا می برد و اقتدار علمی اقتدار شخصیتی به همراه می آورد. پس از این یاد بود اثر گذار می خواستم در پایان این بخش از سخنانم پیشنهادی را که در روز تشییع جنازه استاد با حضور سفیر کشور فرانسه ارائه دادم و هنوز بدان اعتقاد دارم در اینجا تکرار کنم. درست است که استاد در طول عمر پر برکت و تلاش بی وقفه خود آثار دیگری جز آنچه وجود دارد – تنها به دلیل وسواس علمی عجیبی که داشتند– برای ما باقی نگذاشتند ولی جا دارد با توجه به حجم زبانزد یادداشت هایی که به فرزندان او به ارث رسیده است بنیادی علمی به نام نامی غلام حسین صدیقی تشکیل گردد تا همگان بتوانند از گنجینه ای که وی در طول سالیان دراز فراهم آورده است بهره ببرند و بر بنیه علوم اجتماعی کشور عزیزمان بیفزایند.

و حال مطالبی چند در مورد همین علوم اجتماعی من هم بسهم ناچیز خود گهگاه و اینجا و آنجا در مورد این شاخه از علوم سخن گفته و قلم زده ام. لذا از تکرار مطالب ایا دارم و شما عزیزان را به وبلاگ خودم ارجاع می دهم. با وجود این باز هم برای خالی نبودن عریضه چند نکته را وصیت گونه در مورد موضع شخصی نسبت به این علوم در معرض قضاوت شما اندیشمندان و علاقه مندان قرار می دهم:

– علوم انسانی در غرب علیرغم پیشرفت های محیر العقول در همه زمینه ها نه کامل هستند و نه معصوم.

– کامل نیستند زیرا بطلان نظریه ها یکی پس از دیگری نمودار می شوند و جای خود را به نظریه های جدید تر می سپارند. بدیهی است که شرط پیشروی در راه علمی جز این نیست لکن خود محوری عقیدتی و خود باوری یکه تازانه در صحنه بی رقیب علمی ادعای جهانشمولی علوم انسانی را برای غرب فراهم آورده و از این رو جلوی بینش گسترده تر و عام تر علمی را در میان اندیشمندان غربی گرفته است. خوشبختانه گهگاه دانشمندان به نامی در همین غرب پیدا می شوند که این موضع غرب محورانه را به باد انتقاد بگیرند. کلود لوی استراوس (Claude Lévy Strauss) انسان شناس و میشل مفه ضلی(Michel Maffesoli) (جامعه شناس، هر دو فرانسوی، به عنوان مثال از این دسته اند. اولی تا آنجا پیش میرود که انسان غربی را وحشی می داند نه انسانی را که علمای غربی او را وحشی بر شمرده اند. خیابلفای های انسان شناس معروفی مانند مالینوفسکی به عنوان یکی از معروف ترین انسان شناسان همین کشور دیگر

رو شده است و نوشته های او دیگر با اطمینان خاطر پیشین خوانده نمی شوند.

– معصوم نیستند زیرا نظام سلطه دانشمندان خود را بطور نا محسوسی کم یا بیش به خدمت منافع خود می گیرد و این کار را مثلاً با تخصیص بودجه و اولویت به برخی طرح ها نسبت به برخی دیگر انجام می دهد. ساده ترین و پیش پا افتاده ترین مثال این نوع انتخاب گزینشی سلسله کرسی های علمی هستند که در دانشگاه های غربی به مطالعه قومیت ها، زبانها، فرهنگ ها، کشورها، ادیان و مذاهب و حتی جنبش ها و انقلاب ها مشغولند. این نوع مطالعات بخودی خود عیبی ندارند چه شناخت بهتر و بیشتر انسان ها و جامعه ها و فرهنگ ها و تمدن ها می تواند به نزدیکی بیشتر و روابط بهتر میان آن ها کمک کند، به شرط آنکه بی نظرانه و بی غرضانه انجام بگیرند و جهت گیری های استعمار گرانه و سودا گرایانه نداشته باشند.

در واقع باید گفت علوم انسانی در غرب همان راهی را می پیمایند که رسانه های ارتباطی غربی می روند. علوم انسانی تا حدودی از رسانه ها و رسانه ها تا حدودی از نظریه های علمی تغذیه می کنند و هیچ یک از آن ها به روی خود نمی آورند.

در چنین شرایطی چه باید کرد؟

می دانیم که موضوع علوم تجربی ماده و موضوع علوم انسانی انسان است. ولی باید بپذیریم که انسان غربی با انسان غیر غربی تفاوت دارد . غرب فقط فرهنگ خود را برتر نمی داند، انسان غربی را نیز؛

باید در عین هوشیاری و کنجکاوی در قبال روش ها و منش های علمی و عملی جهان غرب با دیده تردید به آن ها چشم بدوزیم و خود باختگی و غرب زدگی را بزدااییم؛ باید به هوش خودی و آفرینشگری بومی اعتماد کنیم و بساط پژوهش محلی را در سراسر اجتماعات انسانی کشور گسترش دهیم؛ روش شناسی غربی را احترام کنیم ولی برای انجام پژوهش در سرزمین ایران به آن دل نبندیم و فراموش نکنیم که روش از دل موضوع پژوهش به معنای مسئله پردازی آن از یک سو و انسان مورد پژوهش از سوی دیگر بیرون می آید؛ و سر انجام امید وار باشیم بتوانیم با عزمی راسخ و همتی بلند علم جهانی را از انحصار غرب بیرون آوریم و در پیشرفت جامع و همه جانبه آن سهیم شویم.

*سخنرانی دکتر مرتضی کتبی در همایش روز علوم اجتماعی در دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی در تاریخ ۱۲ آذرماه ۱۳۹۳

نگاهی به پسترهای اجتماعی و سیاسی آموزشی و پرورشی در ایران معاصر (با تأملی گنرا به مرکز آموزشی-پرورشی صنعتی کرمان)

دکتر جمشید روستا

شروع شد؟
۲- اصلاح طلبان چه کسانی بودند؟
۳- برنامه های آنان برای ورود علوم و دانش های مدرن چه بوده و چه حوزه هایی را در بر می گرفت؟
سده نوزدهم میلادی، دوره دگرگونی اندیشه در مغرب زمین بود. در ایران هم مانند دیگر کشورهای خاور زمین، اندیشمندان و دگر اندیشانی برخاستند که همگی نماینده روح زمان و روزگار خویش بودند و عقایدشان پیکر اندیشه و پندار ایران را در سده نوزدهم تشکیل می داد. تمدن و تکامل در اروپا افراد زیادی را به تأمل و تفکر واداشت تا دریابند چرا مغرب زمینان، تند و پر شتاب پیش می روند و ایرانیان درمانده و شکسته در راه مانده اند؟ در نتیجه گرایش به تاریخ کشورهای متمدن مغرب زمین و ترجمه کتاب های زیادی به فارسی موجب

شد تا از پیشرفت آنان علل عقب ماندگی خود و جامعه را دریابند و این چنین تفکر و تأمل، زمینه ساز اصلاحات، نو اندیشی، نوسازی و نوگرایی شد. این نوگرایی چنان در تار و پود سرزمین ایران تنیده شد که حتی در سرزمینی کویری و دور از پایتخت، هم چون کرمان، نیز دگر اندیشانی پیدا شده و به جگسترش علم و آموزش و تربیت فرزندان سرزمین مادری خود همت گمارند.
افرادی هم چون حاج علی اکبر صنعتی کرمانی که با ساخت نخستین پرورشگاه های ایران اواخر قاجار و اوایل پهلوی تأثیر خود در ارتقای علمی، آموزشی ایران معاصر به اثبات رسانید.
بر همگان میرهن است که نهضت مشروطه تأثیر زیادی در جامعه ایران به خصوص بر امور آموزشی و فرهنگی داشت. این حرکت عده ای از طرفداران آزادی و علوم را واداشت تا به فکر تأسیس مدارس

به سبک جدید بیفتند و بدین سان مکتبخانه ها، جای خود را به مدارس جدید دادند.
تعصبات و تردیدها تبدیل به خوش بینی و ترقی فکری و فرهنگی شد. ایالت کرمان نیز به عنوان یکی از بزرگ ترین ایالات ایران از این مهم میرا نبود. به این ترتیب مدارس جدیدی در کرمان به وسیله انگلیسی ها، زردشتیان و خیرین فرهنگ دوست کرمانی و دولت تأسیس شد. نظر عده زیادی از مردم

در مورد روگردانی از مدارس دخترانه و تحصیل دختران تعدیل یافت. زمینه های روشنفکری و آشنایی با علوم و فنون غربی مهیا شد و به تدریج فارغ التحصیلان عالی روانه اروپا شدند. فعال شدن وزارت معارف نسبت به قبل، باعث ایجاد مدارس تدوین گشت و به مرحله اجرا در آمد.
مجموعه این عوامل و زمینه های مناسب دیگر، گستردگی مدارس و استقبال مردم از مدارس به سبک جدید در کرمان در پی داشت. در نتیجه در این برهه از زمان شاهد ازدیاد آمار دانش آموزان و تعداد مدارس هستیم. دختران امکان تحصیل پیدا کردند و حتی این فرصت را یافتند که به تدریس بپردازند.(روح الامینی و دیگران،۱۰۵:۱۳۸۴-۱۰۶)

بدون تردید یکی از نخستین مراکز آموزشی-پرورشی ایالت کرمان، پرورشگاه صنعتی است. مرکزی که توسط یکی از مشاهیر خیر کرمان با نام حاج علی اکبر صنعتی کرمانی و مقارن با اواخر دوران قاجار و اوایل دوران پهلوی بنیان گذاری شد. در این مکان علاوه بر نگهداری کودکان بی سرپرست و تغذیه آنان به تعلیم و تربیت شان نیز اهمیت داده شده و کودکان مقاطع تحصیلی را در این مرکز طی می کردند.

«حاج علی اکبر صنعتی برای پوشش اطفال در پرورشگاه از لباس های یکنواخت استفاده نمود و معلمانی دلسوز استخدام کردتا به این بچه ها تدریس نماید. این آموزشگاه شبانه روزی شش کلاسه بود که چهار کلاس آن به دولت تعلق داشت. در سال ۱۳۲۶ شمسی، یک کلاس اول در سطح متوسطه به آن اضافه شد... از این جمله محصلین با هوش و ذکاوت که در این پرورشگاه تحصیل کرده و در خارج از کشور به مدارج عالییه دست یافت. استاد علی اکبر صنعتی (فرزند خوانده حاج علی اکبر صنعتی) نقاش و مجسمه ساز مشهور ایران است مه پیشرفت این شخص را باید مدیون زحمات صنعتی بزرگ دانست.» (همان:۵۹۴-۵۹۰)

اگر چه نخستین تلاش های اصلاح طلبانه از

درون حاکمیت قاجار با کوشش شاهزاده عباس میرزا نایب السلطنه و فرمانده کل قوای ایران آغاز گردید؛ اما این میرزا تقی خان امیر کبیر بود که با ساخت مدرسه دار الفنون و استخدام استادان اروپایی زمینه های رشد و ارتقای علوم و فنون مدرن در ایران را پایه ریزی کرد.
امیر کبیر تعدادی از پزشکان خارجی را استخدام نمود و آن ها را به مناطق مختلف ایران اعزام کرد. از جمله دکتر شلیمر هلندی را مأمور گیلان کرد و به موجب فرمان صفر ۱۲۶۶ هجری قمری موجب او را برای این مأموریت سالی ۱۵۰ تومان تعیین نمود. هم چنین دو پزشک خارجی دیگر را به شیراز و تبریز با حقوق سالیانه ۲۵۰ تومان فرستاد. تا پیش از تشکیل دارالفنون با وجود آن که قیلاً دانشجویانی برای آموختن پزشکی نوین به اروپا اعزام شده و به ایران بازگشته بودند؛ ولی عملاً در وضع پزشکی کشور تغییر چندانی به وجود نیامده بود و برای تحصیل طب به جز کتاب قانون ابن سینا و شرح اسباب نفیسی کتب ویژه ای وجود نداشت. هر کس می توانست بدون مانع پس از کسب اطلاعات مختصری در طب خود را پزشک بنامد و به درمان بیماران بپردازد.

اما با درایت امیر کبیر و به سبب تلاش های بی وقفه وی در راستای استقرار علوم مدرن در ایران در سال ۱۲۶۷ هجری قمری قرار بر این گرفت که طبیبان تا تصدیق از معلم طبابت نگیرند و وقوف و تجربه خود را معلوم ننمایند، اذن طبابت نداشته باشند. در سایر علوم از جمله مهندسی، نجوم و یادگیری زبان خارجه نیز به همین منوال بود. با تلاش های امیر کبیر و حامیان وی در مدت سلطنت ناصر الدین شاه حدود۱۱۰۰ نفر در دوازده دوره از مدرسه طب دارالفنون فارغ التحصیل شدند که ۴۳ نفر از ان ها برای تکمیل تحصیلات راهی غرب گردیدند.

تا سال ۱۹۲۴ میلادی در ایران، ۲۳۵ پزشک ایرانی و خارجی که مدارک آن ها از لحاظ علمی مورد تأیید بود، در ایران به کار اشتغال داشته اند. از دیگر اقدامات امیر کبیر برای ارتقای سطح بهداشت و

آگاهی همگانی در مورد پیشگیری از بیماری های مسری مقالاتی بود که درباره آبله کوبی در روزنامه وقایع اتفاقیه به اطلاع مردم رسانده می شد. هم زمان با اواخر دوران قاجاریه و اوایل دوره پهلوی در کرمان نیز مانند سایر ایالات ایران، مدارس و پرورشگاه هایی ساخته شده و تعلیم و تعلم رواج یافت. بدون تردید پرورشگاه صنعتی

که توسط یکی از مشهورترین خیرین کرمان با نام حاج علی اکبر صنعتی کرمانی بنیان گذاری گردید تأثیرات فراوانی در رشد و ارتقای آموزش و پرورش کرمان داشت.

به این ترتیب و با همت بزرگان و اندیشمندانی همچون عباس میرزا، قائم مقام فراهانی، امیر کبیر و خیرینی هم چون حاج علی اکبر صنعتی کرمانی زمینه های ورود و بسط علوم مدرن در ایران فراهم شد. بی شک سرزمین ایران تا همیشه تاریخ مدیون زحمات بی دریغ این اندیشمندان است.

منابع:

حقیقت، عبدالرفیع، تاریخ نهضت های فکری ایرانیان در دوره قاجاریه(بخش دوم)،تهران،شرکت مؤلفان و مترجمان،۱۳۶۸
روح الامینی، فاطمه و دیگران، «آموزش و پرورش کرمان در آینه تاریخ» کرمان: مؤسسه فرهنگی-هنری آفتاب،۱۳۸۴
زیبا کلام، صادق، سنت و مدرنیته، تهران: روزبه، بی تا
- «حاکمیت قاجارها، امیر کبیر و اصلاحات»، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، زمستان ۱۳۷۹ شماره ۵۰

گزارش تصویری
عملکرد انجمن در
سه ماهه‌ی اخیر

دوفصل‌نامه‌ی جامعه‌شناسی آموزش و پرورش

با مقالات و گزارشات مختلف منتشر شد

ENGLISH NEWSLETTER
Iranian Association for Sociology of Education
 Volume 1 « Number 1 » spring 2013

Publisher	Iranian Association for Sociology of Education
Director in charge	Hossein Dehghan, Ph.D. President of Iranian Association for Sociology of Education (IASSE)
Editor in Chief	Vida Rahiminejad, Ph.D. Assistant Professor of Research Institute for Education
General Manager	Mehdi Nezami
Contributors of this issue	Mehdi Nezami, Rozita Beidaghi, and Leila Peikani

Iranian Association for Sociology of Education

www.iasse-ngo.ir
 Newsletter Editor in Chief
vrahiminejad@yahoo.com

خبرنامه انگلیسی
 انجمن جامعه‌شناسی آموزش و پرورش منتشر شد